

Радянський (Советський) Союз як держава імперського типу

Советський Союз на момент утворення

- Західні кордони Російської імперії в 1914 р.
- Держави, що здобули незалежність внаслідок розпаду Російської імперії (1917 -1918 рр.)
- Території незалежних держав окупованих радянською Росією в 1918 -1921 рр.
- Назви та межі радянських республік — засновників СРСР (грудень 1922 р.)
- Кордони держав на 1923 р.

Джерело: school.xvatit.com

Ознаки тоталітарної держави (за Х. Арендт і К. Фрідріхом):

- 1) наявність монополю функціонуючої партії, що злилася з таємною поліцією і державним апаратом в єдине ціле;
- 2) присутність у суспільстві єдиної ідеології, що нав'язувалася засобами державної пропаганди, освіти, літератури та мистецтва;
- 3) блокування небажаної інформації за допомогою органів цензури і правопорядку, таємної поліції, навчальних закладів, громадських організацій, творчих спілок тощо;
- 4) проголошення великої мети на перспективу (створення нового суспільства, нового порядку) і використання будь-яких, у т. ч. репресивних, заходів для її досягнення;
- 5) державний контроль за життям суспільства, починаючи від сім'ї;
- 6) централізоване планування виробництва і розподілу матеріальних благ;
- 7) підтримування в суспільстві уявлень про зовнішню небезпеку і необхідність протистояти їй шляхом нарощування оборонного потенціалу;
- 8) створення ілюзії цілковитої згоди населення з діями вождів.

Спільні риси тоталітарних режимів в СРСР, Італії та Німеччині

	СРСР	Італія	Німеччина
Єдина правляча партія	Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)	Національна фашистська партія	Націонал-соціалістична робітничка партія Німеччини
Єдина ідеологія	комунізм	фашизм	націонал-соціалізм
Одноосібна диктатура «вождя»	Владімір Ленін (до 1924 р.), Йосиф Сталін	Беніто Муссоліні	Адольф Гітлер
Державний контроль над економікою	Планова економіка, цілковита націоналізація виробництва	Корпоративна держава, збереження приватної власності зі встановленням над нею державного контролю	Поєднання методів корпоративної держави та планової економіки, збереження приватної власності зі встановленням над нею державного контролю
Масштабні репресії	Сфабриковані справи, великий терор 1937 р.	Розгром Авентинського блоку у 1924-1926 рр.	«Ніч довгих ножів» 1934 р., «Кришталева ніч» 1938 р.
Геноцид завойованих народів	Голодомор 1932-1933 рр. в Україні, депортація кримських татар, чеченців, фінів, німців тощо, воєнні злочини та масові вбивства в роки Другої світової війни	Масові вбивства в колоніях (Ефіопія, Лівія) та під час Другої світової війни	Голокост, винищення євреїв, примусова праця оstarбайтерів, воєнні злочини та масові вбивства в роки Другої світової війни
Система концтаборів	ГУЛАГ	Концентраційні табори	Табори смерті

Головні події

1922 р. – створення Радянського (Советського) Союзу: офіційне об'єднання держав під владою більшовиків (росія, Україна, Білорусь, держави Південного Кавказу) у складі єдиної держави імперського типу.

1921-1929 рр. – відновлення частини ринкових механізмів в рамках Нової економічної політики (неп).

1923 р. – запровадження політики коренізації.

1924 р. – смерть советського диктатора Владіміра Леніна. Початок боротьби за владу всередині правлячої Комуністичної партії - ВКП(б).

Кінець 1920-х рр. – остаточний розгром опозиції всередині Комуністичної партії. Встановлення одноосібної влади генерального секретаря ЦК ВКП(б) Йосифа Сталіна.

1928-1932 рр. – Перший п'ятирічний план (п'ятирічка).

1929 р. – рік «великого перелому»: відмова від непу, перехід до централізованої командно-адміністративної економічної системи, початок колективізації.

1932-1933 рр. – Голодомор в Україні

1937 р. – «Великий терор»

1938 р. – масштабні репресії у Червоній армії.

23 серпня 1939 р. – укладення у Москві агресивного пакту Молотова-Ріббентропа між СРСР і Німеччиною.

Ключові терміни

Комуністичний режим – одна з форм тоталітарного режиму, ключовою особливістю якої є цілковите одержавлення економіки в рамках планової командно-адміністративної системи.

Коренізація – назва політики, здійснюваної в 1920-х – на початку 1930-х рр. в СРСР правлячою партією більшовиків з метою зміцнення впливу центральної влади в завойованих країнах за рахунок залучення представників корінних народів до місцевого керівництва та надання офіційного статусу національним мовам.

Нова економічна політика (неп) – економічна політика більшовиків протягом 1921-1929 рр., що характеризувалася відновлення частини ринкових механізмів при збереженні державного контролю над економікою.